

PAPER DETAILS

TITLE: EVLİ ÇİFTLERİN ÇATISMA ÇÖZÜM STİLİ TERCİHLERİNDE KÖKEN AİLELERİNİN ROLÜ

AUTHORS: Ömer ERDOĞAN

PAGES: 1099-1122

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1377850>

Yayın Geliş Tarihi: 03.11.2020

Yayına Kabul Tarihi: 24.08.2021

Online Yayın Tarihi: 30.09.2021

<http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.820489>

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Cilt: 23, Sayı: 3, Yıl: 2021, Sayfa: 1099-1122

ISSN: 1302-3284

E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

EVLİ ÇİFTLERİN ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLİ TERCİHLERİNDE KÖKEN AİLELERİNİN ROLÜ

Ömer ERDOĞAN*

Öz

Farklı aile türlerinde yer alan çiftlerin yaşadıkları çatışmaları çözmek için hangi çatışma çözüm stillerini (ÇÇS) kullandıklarını ve kullanılan çözüm stillerinin eşlerin köken ailelerinin kullandığı iletişim kalıplarıyla olan ilişkisini araştırmak amacıyla tasarlanmış olan bu çalışma nicel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı betimleyici bir araştırma niteliği taşımaktadır. Çalışmaya 2018-2019 yılları arasında Kastamonu Üniversitesinde öğrenci olarak bulunan 208 öğrencinin ebeveynleri veya yakın çevrelerindeki evli çiftler (416 katılımcı) katılmıştır. Veri toplamak amacıyla Aile İletişim Kalıpları Ölçeği ve Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi sonucunda elde edilen sonuçlar, genel olarak aile iletişim boyutlarının kullanılan çözüm stillerini etkilediğini ve farklı aile türlerinde eşlerin kullandıkları ÇÇS'nin köken ailelerinin türleri açısından farklılaştığını göstermiştir. Buna göre, kaçınma stilini en çok kullanan aile türünün fikir birliğine dayalı aileler olduğu ve çoğulcu aileler ile birlikte koruyucu ailelerin en çok olumlu ÇÇS'ni kullandığı ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aile İletişim Kalıpları, Çatışma Çözüm Stratejileri, Aile Türleri, Aile İçi İletişim

THE ROLE OF ORIGINAL FAMILIES IN THE CONFLICT SOLUTION STYLE PREFERENCES OF MARRIED COUPLES

Abstract

This study, which was designed to investigate which conflict resolution styles (CRS) the couples in different family types used in order to resolve the conflicts they experienced and the relationship between the solution styles used and the communication patterns used by the original families of the spouses is characterized as a descriptive research where quantitative data collection techniques are used. The study was conducted with the parents of 208 students who studied in a Turkish university in the 2018-2019 academic year and/or married couples in their immediate environment (416 participants in total). Family

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Erdoğan Ö. (2021). Evli çiftlerin çatışma çözüm stili tercihlerinde köken ailelerinin rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (3), 1099-1122.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, ORCID: 0000-0003-2138-3066, oerdogan@kastamonu.edu.tr.

Communication Patterns Scale and Conflict Resolution Styles Scale were used to collect data. Data Analysis was results obtained showed that family communication pattern dimensions affect the solution styles used in general and that the CRS used by spouses in different family types differs in terms of the types of original families. Accordingly, it was demonstrated that the family type that uses the avoidance style the most is the consensual-based families and that the protective families together with the pluralistic families use positive CRS the most.

Keywords: Family Communication Patterns, Conflict Resolution Styles, Family Types, Family Communication.

GİRİŞ

Çatışma, etkileşim halindeki en az iki kişinin, bireysel gereksinim ve çıkarlarını karşılamada açık veya gizli farklılıkları ifade ettikleri ve bu hedeflere ulaşma konusunda diğerine müdahalede bulundukları bir mücadeledir (Hocker ve Wilmot, 2017; Johnson, 1990). Bir diğer ifadeyle çatışma, hem karşıtlığı hem de karşılıklı bağımlılığı içermesinin yanı sıra, ilişki gereksinimleri üzerindeki uyumsuzlukları yönetmede taraflar arasında mücadelenin ve müdahalenin kritik özelliklerini içerir (Erbert, 2000, s. 641). Evlilik gibi yakın ilişkilerde bulunan kişilerin gereksinimleri, istekleri ve arzuları her zaman uyumlu olmadığından, tüm sosyal ve kişisel ilişkilerde olduğu gibi evlilik ilişkilerinde de çatışma kaçınılmazdır (Canary, Cupach ve Messman, 1995). Dolayısıyla her iki tarafın da isteklerinin aynı anda karşılanamayacağına inanmasıyla ortaya çıkan çatışmayı çözmek için tarafların geliştirdikleri bir dizi hamle veya taktik, çatışma çözme stillerini oluşturur. Çeşitli evlilik türlerinde bir çatışma çözüm stiline seçimi, eşlerin çatışmaya ilişkin kaygılarının dengesine ve stilin uygulanabilirliğine bağlıdır (Fitzpatrick, 1988, s.138).

Pruitt ve Rubin (1986), çatışan tarafların strateji tercihlerini belirlemeye yönelik, ikili kaygı modelini geliştirmiştir. Bu model, strateji seçimini iki ögenin ürünü olarak görür: Birincisi, kişinin kendi isteklerinin karşılanmasına yönelik kaygısını gidermek için tasarlanan davranışlar olarak tanımlanan girişkenlik, ikincisi ise eşinin isteklerinin karşılanmasına yönelik kaygısını gidermek için tasarlanan davranışlar olarak tanımlanan işbirliğidir. Bu iki bileşen çatışma çözümünde dört stratejiyi tanımlar: *kaçınma, uzlaşma, işbirliği ve mücadele*. Hem kendi hem de eşinin sonucuna yönelik duyulan kaygının yüksek olması işbirliğine, hem kendi hem de eşinin sonucuna yönelik duyulan kaygının düşük olması kaçınmaya, kendi sonucuna yönelik yüksek, eşinin sonucuna yönelik düşük kaygı duyulması mücadelecî stratejilere yol açarken, kişinin kendi sonucuna yönelik düşük, eşinin sonucuna yönelik yüksek kaygı duyması ise uzlaşma stratejisiyle sonuçlanır (Fitzpatrick, 1988, s. 138).

Kişinin kendi veya eşinin sonuçlarına yönelik çok az kaygı duyduğunda kullanılan kaçınma veya psikolojik geri çekilme stratejisi, taraflardan en az birinin konuyla ilgilenmeyi reddettiği, savunmaya yönelik olan ve işbirliğine dayalı olmayan, tartışmayı mevcut konudan uzaklaştırmak için tasarlanmış bir dizi

iletişimsel eylemle gerçekleştirilir. Sorun üstüne genel konuşmalar yapmak, bir sorunun var olduğunu yadsımak, konuya şaka yollu yaklaşmak veya karşılıklı konuşmaya girmemek kaçınma stratejisinin kullanımına birkaç örnektir. Kişinin isteklerini azaltarak çatışmayı çözme girişimi olarak tanımlanan uzlaşma stratejisi, savunmasız ve işbirliğine yönelik bir stratejidir ve bu stratejide kişi kendi isteklerinden ödün vererek zarara uğramasına karşın eşinin isteklerini karşılama yoluna gider. Kişisel isteklere yönelik düşük ancak eşin isteklerine yönelik yüksek kaygı duyulması ile ortaya çıkan uzlaşma stratejisinde, eşler isteklerini azaltabilir ve istediklerinden daha azına razı olabilirler. İşbirliği ve problem çözme stratejisi (olumlu çatışma çözüm stili), kişinin hem kendi hem de eşinin isteklerine yönelik yüksek kaygı duyması durumunda ortaya çıkar (Pruitt ve Rubin, 1986). İşbirliği ve problem çözme stratejilerini kullanan kişiler, her iki tarafın beklentilerini karşılayan bir seçenek bulma çabası içine girerler. Eşlerin güven ve açık iletişimine dayanan bu stratejide, eşler genellikle, ortaklıkları vurgulama, problem çözme başlatma ve sorumluluğu kabul etme gibi onaylama (Sillars, 1980) veya dayanışmayı ima eden mesajlar verme, eşin ihtiyaçları hakkında bilgi edinme, anlaşmazlıklar hakkında konuşmaya istekli olma ve bireyden ziyade ilişkiye odaklanmayı içeren etkileşimler kullanırlar (Hocker ve Wilmot, 2017). Bir çiftin paylaştığı ortak alan ne kadar fazlaysa, bu strateji o kadar uygulanabilir ve her iki taraf da amaçlarına aşırı maliyet olmadan ulaşabilirler (Fitzpatrick, 1988, s. 139). Eşlerden birinin kendi sonucuna yönelik yüksek, eşinin sonucuna yönelikse düşük kaygısı sonucu ortaya çıkan mücadeleci stratejiler (olumsuz çatışma çözme stili), çatışmayı diğer tarafın çıkarlarına bakmaksızın kişinin kendi lehine çözme girişimidir. Mücadeleci çözüm stratejisi tehditleri, cezaları, engellemeleri ve eşi suçlama ya da kusur bulmaya yönelik iletişimsel eylemleri içerir. Rekabet veya mücadele, iddialı olma açısından yüksek, işbirliği açısından ise düşüktür. Bu stratejiyi kullanan kişiler, tercih ettikleri çözümü karşı tarafa dayatmaya çalışırlar. Rekabetçi ve mücadeleci davranış, çatışma konusu çiftlerden biri için önemli olduğunda, eşlerden biri kendi sonuçlarına diğerinden daha fazla değer verdiğinde veya mesajların, bireyin kendi görüşüne zarar vermesi beklendiğinde ortaya çıkar (Pruitt ve Rubin, 1986).

Çatışma yönetimi ile ilgili araştırmalar, kişilerin geliştirdikleri çatışma çözüm stillerinin onların bir nevi çatışma karşısında benimsedikleri iletişim eğilimlerini oluşturduğunu (Johnson, 1990; Sternberg ve Soriano, 1984) ve bu iletişim eğilimlerinin evliliklerdeki çatışmaların çözümünde rol oynayan kritik faktörler arasında yer aldığını ortaya koymaktadır (Yelsma, 1984, s. 56). Teorik olarak evlilik, bir çiftin deneyimlerinin paylaşılan bir gerçekliğini ya da paylaşılan algılarını oluşturma süreci olup (Berger ve Kellner, 1964, s. 10), aileler bu sosyal gerçekliği iletişim üzerinden yaratır ve üyelerinin ortak eylemleri, ailenin benzersiz ilişkilerine yansıyan özel ilişkisel gerçekliklerin gelişimine katkıda bulunarak, iletişim kalıplarının oluşumunu sağlar. Aile üyeleri arasında gelişen bu iletişim kalıpları, aile üyelerinin çeşitli konular hakkındaki fikirleri arasındaki eşgüdümünü, aile üyeleri arasında etkili bilgi alışverişinin bir sonucu olduğunu savunur. Dolayısıyla, aile iletişim kalıbı boyutları, aile yapısının, duygusal ve gerçek

bilgilerin paylaşılması ya da gizlenmesi üzerindeki etkisini tanımlar (Fitzpatrick ve Ritchie, 1994).

Aileleri birbirinden ayıran ve iletişimsel davranışlarla ilişkilendirilen iki temel iletişim kalıbı boyutu, diyalog yönelimi ve uyum yönelimidir. Diyalog yönelimi düzeyi yüksek aileler, tüm aile üyelerinin geniş bir konu yelpazesinde etkileşime serbestçe katılmaya teşvik edildiği bir iklim yaratma derecesi olarak tanımlanmaktadır. Bu boyutun üst kısmındaki ailelerde, aile üyeleri, sık sık ve kendiliğinden birlikte zaman geçirme ve tartışılan konularda herhangi bir sınırlama olmaksızın, serbestçe geniş bir etkileşime girerler. Bu boyutun sonundaki ailelerde, aile üyeleri birbirleriyle daha az etkileşime girerler ve etkileşime girdiklerinde, sadece tüm aile üyeleriyle açıkça tartışılan çok az konu söz konusudur (Fitzpatrick ve Ritchie, 1994; Ritchie ve Fitzpatrick, 1990). Çatışma ile ilgili olarak, diyalog yönelimi, çatışmadan kaçınma yerine; çatışma durumlarında destekleyici iletişim (Koerner ve Fitzpatrick, 1997) ve olumlu çatışma stilleri kullanmakla ilgilidir (Wrench & Socha-McGee, 1999). Diyalog yönelimi yüksek ailelerin üyelerinin çatışma yönelimlerinde sosyal destek talep etme olasılıkları, diyalog yönelimi düşük ailelerin üyelerine göre daha yüksektir (Koerner ve Fitzpatrick, 1997).

Uyum yönelimi ise, ailelerdeki tutum, değer ve inançların homojenliğini vurgulayan bir iklim yaratma derecesini ifade eder. Bu boyutun üst kısmında yer alan aileler, inanç ve tutumların tek biçimliliği ile karakterize edilir ve aile üyeleri tipik olarak çoğu zaman uyuma odaklanır ve hiyerarşik itaati yansıtan etkileşimler öne çıkar. Bu boyutun düşük ucundaki ailelerde ise, heterojen tutumlar ve inançlar, aile üyelerinin daha fazla bireysellikleri ve aile üyelerinin farklılığına ve ailelerinin bağımsızlığına odaklanan etkileşimler daha fazla görülür (Fitzpatrick ve Ritchie, 1994; Ritchie ve Fitzpatrick, 1990). Ailelerde uyum yönelimi, çatışmalardan kaçınma ile pozitif yönde (Koerner ve Fitzpatrick, 1997), olumlu çatışma stillerinin kullanımı ile negatif yönde ilişkilidir (Wrench ve Socha-McGee, 1999). Uyum yönelimi yüksek olan aileler çatışmadan kaçınırlar çünkü çatışmayı aile sistemine bir tehdit olarak değerlendirirler. Çatışma genellikle aile üyeleri arasındaki farklılıkları vurguladığından, bu ailelerin çok değer verdiği uyumu zayıflatıyor diye algırlar. Dolayısıyla bu ailelerde genellikle çatışmalardan kaçınıldığı için, aile içindeki problemler çoğu zaman çözülmeden kalır ve eşler ortaklarından kaygılarına ilişkin tepki alamadıklarından hayal kırıklığı ve öfke yaşarlar (Segrin ve Fitzpatrick, 1991).

Ailelerde iletişim davranışları üzerinde ana etkilere ek olarak, Fitzpatrick ve Ritchie (1994), her biri özel iletişim davranışları ve çocukların sosyalleşmesiyle sonuçlanan özel aile şemaları ile karakterize edilen dört farklı aile tipini tanımlamak için uyum ve diyalog yönelimi boyutlarının birbirleriyle etkileşimini esas almıştır. Bu yaklaşıma göre, hem diyalog hem de uyum yönelimi yüksek olan aileler, fikir birliğine dayalı aileler olarak adlandırılır. Bu ailelerin iletişimi, bir yandan aile içinde var olan hiyerarşiyi korumak ve bir yandan da açık iletişim ve yeni fikirleri araştırmakla ilgilenmeye yönelik baskı arasındaki gerilimle karakterize edilir

(Fitzpatrick ve Ritchie, 1994; Ritchie ve Fitzpatrick, 1990). Bu ailelerde çatışma genel olarak aileye zarar verici ve olumsuz olarak kabul edilir, ancak çözülmemiş çatışmaların aile içindeki ilişkileri potansiyel olarak tehdit edici algılanması nedeniyle, bu aileler çatışma çözümünün önemini de görürler (Koerner ve Fitzpatrick, 1997). Bu nedenle, yaşanan çatışma önemli konularla ilgili algılandığı sürece, üyeler çatışmanın çözümüne katılırlar. Bununla birlikte, daha az önemli konularla ilgili anlaşmazlıklardan kaçınılır ve aile üyelerinin genellikle aile ihtiyaçlarının bireysel ihtiyaçlarının yerine geçmesi beklenir. Çatışmadan kaçınma ve olumsuz algılamadaki genel eğilimi nedeniyle, bu ailelerdeki çatışma bazen sözlü saldırganlığa yol açabilir. Bunun nedeni, çatışmaya başlama ve uğraşmanın aile ilişkilerine yönelik kuralların ihlali olarak algılanması ve bireysel kaygılarının aile üyeleri tarafından yeterince ele alınmadığını ve çözülmediğini düşünmelerinden dolayı sıklıkla muhalif olmalarıdır (Koerner ve Fitzpatrick, 1997). Bununla birlikte, daha sık olarak, fikir birliğine dayanan ailelerin açık iletişim uygulamaları, üretken bir şekilde çatışma ile başa çıkma ve çatışmanın yıkıcı potansiyelini geliştirmelerini engellemelerini sağlar.

Diyalog yönelimi boyutunda yüksek, uyum yönelimi boyutunda düşük aileler çoğulcu aileler olarak adlandırılır. Bu ailelerdeki iletişim, tüm aile üyelerini içeren açık ve sınırsız tartışmalar ve bu tür ailelerin çocuklarında iletişim yetkinliğini ve bağımsız fikirleri teşvik eden aile sistemi yerine bireye vurgu yapması ile karakterizedir (Fitzpatrick ve Ritchie, 1994; Ritchie ve Fitzpatrick, 1990). Çoğulcu aileler fikirlerin serbestçe paylaşılması ve bunlara uymaya ya da uymamaya yönelik açık baskıların olmamasına vurgu yapması nedeniyle aile üyeleri birbirleriyle açıkça çatışmalarını ele alır, çatışmalardan kaçınmadıkları gibi, olumlu çatışma çözme stratejilerini kullanır ve çoğu zaman çatışmaları çözerler. Ayrıca, bu aileler açıkça çatışmaları devam eden ilişkilerin bir parçası olduğunu kabul ettiğinden, çatışmalar aileyi tehdit etmiyor gibi algılanır ve yalnızca nadiren kişisel saldırıları veya benzer sözlü saldırganlık biçimlerini içerir. Ayrıca bu ailelerde bireycilik ve bağımsızlık teşvik edilir ve aile üyeleri ile yüzleşmenin kişinin kendi fikirlerini ve kişiliğini oluşturmada önemli olduğu kabul edilir.

Diyalog yönelimi düşük, ancak uyum yönelimi yüksek olan aileler koruyucu aileler olarak adlandırılmıştır. Bu ailelerdeki iletişim, itaat ve uyuma vurgu ve kavramsal konularla ilgili çok az kaygı ile karakterizedir (Fitzpatrick ve Ritchie, 1994; Ritchie ve Fitzpatrick, 1990). Bu ailelerde iletişim, fikir alışverişinde bulunmak yerine aile normlarını uygulamak için bir araçtır. Bu ailelerdeki çocuklar yetişkinler tarafından kolayca etkilenir ve ikna edilir (McLeod ve Chaffee, 1972). Koruyucu ailelerde çatışma problemlidir, çünkü bu aileler uyum konusuna büyük önem vermektedirler ve iletişim konusunda çok az değer söz konusudur (Koerner ve Fitzpatrick, 1997). Aile üyelerinden, birbirleriyle herhangi bir çatışmaya girmemeleri ve ailenin çıkarlarına ve normlarına göre davranmaları beklenir. Çünkü iletişim becerileri düşük ve pratiktir, dolayısıyla bu aileler genellikle çatışma çözümünde verimli bir şekilde yer almak için gerekli becerilerden yoksundur. Bunun yerine, çatışma her zaman aile sistemine tehdit olarak algılanır ve aile üyeleri

çatışmadan kaçınmaya çalışırlar. Koruyucu ailelerde çatışmaya girmek, aile sistemine karşı bir eylem olarak yorumlandığı için, genellikle diğer aile üyelerinde olumsuz, bazen de düşmanca tepkileri tetikler. Ayrıca, bu aileler sorunlarının çoğuyla uğraşmaktan kaçındıkları için sorunlar bu ailelerdeki gerilimleri artırır ve çözülmeden kalır. Bu iki etki, koruyucu ailelerde, karşılıklı olarak saldırgan olma eğilimi ile ifade edilen çatışma etkileşimlerinde birbirlerine karşı daha yüksek negatif duygu durumlarına neden olur (Koerner ve Fitzpatrick, 1997).

Diyalog ve uyum yönelimi düşük olan aileler, serbesiyetçi aileler olarak adlandırılır. Bu ailelerin iletişimi, sınırlı sayıda konu hakkında aile üyeleri arasında çoğu zaman sürekli olmayan etkileşimlerle karakterize edilir (Fitzpatrick ve Ritchie, 1994; Ritchie ve Fitzpatrick, 1990). Aile üyeleri, bireyselliklerine değer verir, ancak çoğulcu ailelerin üyelerinden farklı olarak, ailelerinin yardımıyla bireyselliklerini geliştirmezler, dışarıdan gelen kaynaklara daha fazla güvenirlir. Çoğu üye diğer aile üyelerinden duygusal olarak ayrılmıştır ve dış sosyal gruplardan etkilenme olasılığı daha yüksektir (McLeod ve Chaffee, 1972). Serbesiyetçi aileler ne uyuma ne de iletişime çok değer verir. Bu aileler birbirleriyle çok fazla iletişim kurmazlar, bu nedenle çatışmalardan kaçınma eğilimindedirler. Çatışmaya girdiğinde, duygusal katılımları nispeten düşüktür ve sözlü saldırganlığın sadece birkaç örneği vardır. Sonuç olarak, ailelerini bireysel çıkarlarını ve çarpışan çıkar olaylarını kısıtlayıcı olarak deneyimlemezler ve bu nedenle çatışmalar nadirdir ve olası çatışma sırasında da aile üyeleri birbirlerini pek desteklemezler (Koerner ve Fitzpatrick, 1997).

Aile iletişim kalıpları teorisi, ebeveynlerin çatışma sürecinde iletişim kurma ve yönetme şekillerinin, çocukların ebeveynleri ve diğerleriyle ilişkilerini, özellikle de büyüdükçe ve kendi yakın ilişkilerini geliştirdikçe derin etkiler yapabileceğini savunmaktadır (Cox, Paley ve Harter, 2001). Çünkü insanların kişilerarası çatışmaları nasıl çözdüğü ve çatışmanın ilişkiler üzerindeki etkisi büyük ölçüde çocukların ebeveynlerinin çatışma ile nasıl başa çıktıklarını öğrenmelerine bağlıdır (Noller, 1995). Dolayısıyla, ebeveynlerin çatışmayı yönetme süreci çocukların davranışlarını yönlendiren çeşitli kuralları öğrenmelerini, başkalarının ne düşündüğünü ve hissettiğini göz önünde bulundurmalarını, kendi düşünce ve duygularını ifade etmelerini, değerli hedeflere ulaşmak için stratejiler benimseme ve alternatif ilişkisel modeller hakkında bilgi edinmelerini sağlar (Dunn & Slomkowski, 1992; Laursen, Finkelstein ve Betts, 2001).

Aileleri, çocukların birincil sosyalleşme aracı olarak gören Koerner ve Fitzpatrick'e (2002) göre, köken aileler, çocukların çatışma davranışlarını sosyalleştirmede önemli bir rol oynar. Bireylerin ebeveynlerinin evliliklerine dair anılarının, genel evlilik temsillerinin temelini oluşturması muhtemeldir, çünkü tipik olarak en uzun süre gözlemledikleri ve en iyi bildikleri evlilik ilişkisidir. Ebeveynler aracılığıyla öğrenilen çatışma çözme stilleri, aile üyelerinin çatışmalarda kullandığı kalıp davranışlardır ve üyeler genellikle bu kalıplara fazla düşünmeden yönelir (Hocker ve Wilmot, 2017). Dolayısıyla, çocuklukta öğrenilen çatışma çözüm stilleri genellikle kişinin bir özelliği olarak, çatışma davranış biçimine dönüşür ve çatışma

durumunda sahip olunan bir iletişim stili olarak ortaya çıkarak (Greef ve Bruyne, 2000) birey köken ailesini terk ettikten çok sonra bile davranışlarını etkiler (Fitzpatrick ve Badzinski, 1994). Sonuç olarak, eşler, kendi ebeveynlerinin evliliğini gözlemleyerek evlilik hakkında bilgi edinirler ve ebeveynlerin evliliğinin hem olumlu hem de olumsuz yönleri nesiller boyunca aktarırlar (Curran, Ogolsky, Hazen ve Bosch, 2011, s. 222). Dolayısıyla, bir kişinin köken aile tipini bilmek, o kişinin evlilik ilişkisinde çatışma davranışının anlaşılmasına da yardımcı olabilir (Koerner & Fitzpatrick, 2002, s.235).

Bu kapsamda çalışmanın amacı, evli çiftlerin köken aile türleri ile evliliklerinde yaşamış oldukları çatışmaların çözümünde kullandıkları stillerin farklılaşmasına ve köken aile iletişim boyutunun çatışma çözüm stili ile öngörüsünü belirleme düzeyine olan etkisini belirlemek olacaktır; bu amaç doğrultusunda aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

H1: Köken ailenin diyalog yönelimi boyutu ile:

- a) Olumlu çatışma çözüm stili arasında pozitif yönlü
- b) Olumsuz çatışma çözüm stili arasında negatif
- c) Uzlaşma çatışma çözüm stili arasında pozitif
- d) Kaçınma çatışma çözüm stili arasında negatif ilişki vardır.

H2: Köken ailenin uyum yönelimi boyutu ile:

- a) Olumlu çatışma çözüm stili arasında negatif
- b) Olumsuz çatışma çözüm stili arasında pozitif
- c) Uzlaşma çatışma çözüm stili arasında pozitif
- d) Kaçınma çatışma çözüm stili arasında pozitif ilişki vardır.

H3: Eşlerin çatışma çözüm stili kullanımı, orijin aile türüne göre farklılaşır.

YÖNTEM

Araştırma nicel veri toplama tekniği kullanılarak gerçekleştirilen betimleyici bir çalışmadır.

Örneklem:

Çalışma 2018-2019 yıllarında toplam 275 evli çiftle anket uygulayarak gerçekleştirilmiş olup analiz aşamasında aile tiplerinin belirlenmesinde daha saf çiftlerin elde edilmesi amacıyla, ölçüt olarak aile iletişim boyutları ortalamasının 0.5 standart sapma sağında ve solunda kalan çiftler değerlendirmeden çıkarılmışlardır. Bu çıkarma sonucunda verilerin analizi 208 çift (416 katılımcı) üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan erkeklerin yaş ortalaması 44,58 ($\pm 5,98$), kadınların yaş ortalaması ise 43,58 ($\pm 6,99$) dir. Çiftlerin ortalama evlilik süreleri 14,85 ($\pm 5,02$) yıl olup bütün çiftler tek evlilik gerçekleştirmişlerdir. Katılımcılar en az 3 yıl en çok ise 32 yıllık evli çiftlerden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan evli çiftlerin ortalama çocuk sayısı 2,94 ($\pm 1,83$) tür. Çalışmaya katılan kadınların 114'ü

erkeklerin 86'sı ilköğretim, kadınların 66'sı erkeklerin 88'i ortaöğretim ve kadınların 28'i erkeklerin ise 34'ü yüksek okul ve üstü eğitime sahiptir. Çiftlerin aylık ortalama gelirleri ise 2915 TL'dir. Katılımcılar 2018-2019 yılı içerisinde Kastamonu Üniversitesinde eğitimlerine devam eden ve araştırmacının derslerine girdiği (PDR, Çocuk Gelişimi ve Felsefe bölümleri) öğrencilerin aileleri ve yakın çevrelerinde bulunan çiftler arasından belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları:

Aile İletişim Kalıbı Ölçeği (AİKÖ)

Katılımcıların aile iletişim kalıplarını belirlemeye yönelik olarak Ritchie ve Fitzpatrick (1990) tarafından revize edilen ve Türkçe geçerlilik güvenirlik çalışması Erdoğan ve Anık (2018) tarafından yapılan Revize Aile İletişim Kalıbı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, aile üyeleri arasında vurgulanan uyum ve diyalog düzeylerini belirten iki boyuttan oluşmaktadır. AİKÖ 26 maddeden oluşmakta olup, diyalog yönelimi boyutu ilk 15 maddeyi (Ör. Hemen hemen her şeyi ebeveynlerime söyleyebilirdim) ve uyum yönelimi boyutu ise son 11 maddeyi (Ör. Eğer görüşlerim ebeveynlerimden farklı ise bazen kızarlardı) içermektedir. Ölçek maddeleri, kesinlikle katılmıyorumdan (1) kesinlikle katılıyorum (5) kadar değişen ve katılımcıların beyanına dayalı olarak cevap verdikleri 5 puanlı Likert yanıt formatı kullanılarak derecelendirilmiştir. Ölçek maddelerinin ifade şekli ebeveynlerin mevcut ailelerinin iletişim kalıplarını belirlemeye yönelik olarak maddelerin içeriğini değiştirmeden uygun şekilde ifade edilmiştir. Ritchie ve Fitzpatrick (1990) yaptıkları güvenirlik çalışmasında uyum yönelimi için Cronbach alfa değerlerini .76 ve diyalog yönelimi için ise .84 bulmuşlardır. Erdoğan ve Anık'ın (2018) yapmış oldukları uyarlama çalışmasında ise diyalog yönelimi boyutunun Cronbach alfa değeri 0.88 bulunurken, uyum yönelimi boyutunun Cronbach alfa değeri 0.81 bulunmuştur.

Ölçeğin puanlanması iki alt boyuttan alınan puanlar esas alınmaktadır. Diyalog yönelimi boyutunda katılımcının alabileceği en düşük puan 15 en yüksek puan 75; uyum yönelimi boyutunda ise katılımcının alabileceği en düşük puan 11, en yüksek puan ise 55'dir. Katılımcıların aile tiplerine dağıtılması her boyuttan alınan puanların ortalamasının belirlenmesi ile gerçekleştirilmektedir. Uyum boyutunda ortalamanın üzerinde puan alanlar yüksek, ortalamanın altında puan alanlar ise düşük uyum düzeyinde yer alırken; diyalog yönelimi puanında ortalamanın üstünde yer alanlar yüksek, altında yer alanlar ise düşük diyalog yönelimli olarak adlandırılmaktadırlar. Buna göre hem uyum hem de diyalog yöneliminde yüksek grupta yer alanlar fikir birliğine dayalı ailelerde, hem uyum hem diyalog yöneliminde düşük grupta yer alanlar serbesiyetçi ailelerde, uyum yönelimi boyutunda yüksek diyalog yönelimi boyutunda düşük puan alan grupta yer alan katılımcılar koruyucu, diyalog yönelimi boyutundan yüksek uyum yönelimi boyutundan düşük puan alan katılımcılar ise çoğulcu ailelerde yer almaktadır.

Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği (ÇÇSÖ)

Katılımcıların çatışma çözüm stillerini belirlemek amacıyla Özen, Salman-Engin ve Sakallı-Uğurlu (2016) tarafından geliştirilmiş olan Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği (ÇÇSÖ) kullanılmıştır. ÇÇSÖ, 25 maddeden oluşan ve hiç katılmıyorumdan (1) çok katılıyorum (6) kadar derecelendirilen altılı likert tipi bir ölçek olup, olumlu çatışma çözüm stili, olumsuz çatışma çözüm stili, boyun eğme ve geri çekilme olmak üzere dört farklı çatışma çözüm stilini ölçmektedir. Ölçeğin puanlaması yalnızca alt boyutlara bağlı olarak yapılmaktadır ve ölçeğin toplam puanı alınmamaktadır. Yüksek puan almak alt boyutu oluşturan çatışma çözüm stili kullanımı sıklığının arttığını göstermektedir. Düşük puan almak ise o alt boyutu oluşturan çatışma çözüm stili seyrekle kullanıldığı anlamına gelmektedir. Güvenirlilik çalışmasında olumsuz çatışma çözme stili için cronbach alfa değerleri .75, olumlu çatışma çözme stili için cronbach alfa değerleri .77, boyun eğmenin cronbach alfa değerleri .81 ve geri çekilmenin cronbach alfa değerleri .75 olarak bulunmuştur.

İşlem

Çalışmanın amacı öğrencilere açıklanmış ve koşulları karşılayan ve gönüllü katılmayı kabul eden öğrencilere ölçeklerin nasıl uygulanacağına dair bilgi verilmiştir. Ölçekler öğrencilerin ara tatilde ailelerinin yanlarına gittikleri dönemde dağıtılmış ve çalışmaya katılmadan önce ailelere bilgi verilerek onam formunu imzalamaları istenmiştir, onam formunun okunması ve imzalanmasından sonra öğrenciler tarafından evli çiftlere uygulanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın hipotezleri doğrultusunda örneklem grubunun genel yapısını tanıttıcı frekans ve yüzde dağılımları ile araştırmanın hipotezleri istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. Verilerin analizine geçilmeden önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine Kolmogorov-Smirnov Z testi ile bakılmıştır. Gruplar arasındaki farklılaşmaya One-way ANOVA testi ile bakılmış olup gruplar arası farklılıklara varyansların homojen olmasından dolayı Post Hoc Tukey testiyle bakılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki düzeyini bulmaya yönelik ise bivariate pearson korelasyon yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 1: Katılımcıların Köken Aile Türleri

Aile Türü		Erkeklerin Köken Aile Türü				Toplam
		Çoğulcu	Fikir Birliğine Dayalı	Koruyucu	Serbesiyetçi	
		n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Kadınların Köken Aile Türü	Çoğulcu	20 (9,6)	18 (8,7)	8 (3,8)	6 (2,9)	52 (25,5)
	Fikir Birliğine Dayalı	0 (0)	40 (19,2)	20 (9,6)	18 (8,7)	78 (37,5)
	Koruyucu	6 (2,9)	18 (8,7)	24 (11,5)	0 (0)	48 (23,1)

Serbesiyetçi	14 (6,7)	6 (2,9)	6 (2,9)	4 (1,9)	30 (14,4)
Toplam	40 (19,2)	82 (39,4)	58 (27,9)	28 (13,5)	208 (100)

Çalışmaya katılan çiftlerin köken aile türleri incelendiğinde (Tablo 1) erkek katılımcıların 40'ı (%19.2) köken ailesini çoğulcu tanımlarken, 82'si (%39.4) fikir birliğine dayalı, 58'i (%27.9) koruyucu ve 28'i (%13.5) ise serbesiyetçi olarak tanımlamıştır. Kadın katılımcıların 52'si (%25.5) köken ailesini çoğulcu, 78'i (%37.5) fikir birliğine dayalı, 48'i (%23.1) koruyucu ve 30'u (%14.4) ise serbesiyetçi olarak tanımlamıştır. Katılımcı çiftlerden 20'sinde (%9.6) eşler benzer şekilde köken ailesini çoğulcu, 40'ında (%19.2) benzer şekilde eşler fikir birliğine dayalı, 24'ünde (%11.5) eşler benzer şekilde koruyucu ve 4'ünde (%1.9) ise eşler köken ailesini benzer şekilde serbesiyetçi olarak tanımlamıştır. Böylece çalışmaya katılan 208 çiftin 88'i (%42.31) benzer aile türünden gelmektedir.

Tablo 2: Erkek Katılımcıların Köken Aile Türü ve Kullanılan Çatışma Çözüm Stili

Aile Türü		Çatışma Çözüm Stilleri							
		Olumlu ÇÇS		Olumsuz ÇÇS		Uzlaşma ÇÇS		Kaçınma ÇÇS	
		1 (%)	0 (%)	1 (%)	0 (%)	1 (%)	0 (%)	1 (%)	0 (%)
Erkeklerin Köken Aile Türü	Çoğulcu	24 (11.5)	16 (7.7)	8 (3.8)	32 (15.4)	14 (6.7)	26 (12.5)	14 (6.7)	26 (12.5)
	Fikir Birliğine Dayalı	22 (10.6)	60 (28.8)	42 (20.2)	40 (19.2)	62 (29.8)	20 (9.6)	68 (32.7)	14 (6.7)
	Koruyucu	38 (18.3)	20 (9.6)	18 (8.7)	40 (19.2)	32 (15.4)	26 (12.5)	20 (9.6)	38 (18.3)
	Serbesiyetçi	12 (5.8)	16 (7.7)	12 (5.8)	16 (7.7)	10 (4.8)	18 (8.7)	10 (4.8)	18 (8.7)
Toplam		96 (46.2)	112 (53.8)	80 (38.5)	128 (61.5)	118 (56.7)	90 (43.3)	112 (53.8)	96 (46.2)

Not: 1:Kullanıyor

0:Kullanmıyor

Çalışmaya katılan erkek katılımcıların köken ailelerine göre kullandıkları çatışma çözüm stillerine bakıldığında (Tablo 2), köken aile türü çoğulcu olan 40 (%19,23) erkek katılımcının 24'ü (%11,5), fikir birliğine dayalı aile türünde yer alan 82 (%39,42) erkek katılımcının 22'si (%10,6), koruyucu aile türünde yer alan 58 (%27,88) erkek katılımcının 38'i (%18,3) ve serbesiyetçi aile türünde yer alan 28 (%13,46) erkek katılımcının 12'si (%5,8) olumlu ÇÇS'ni kullanmaktadır. Çoğulcu aile türünde yer alan 40 erkek katılımcının 8'i (%3,8), fikir birliğine dayalı aile türünde yer alan 82 erkek katılımcının 42'si (%20,2), koruyucu aile türünde yer alan 58 erkek katılımcının 18'i (%8,7) ve serbesiyetçi aile türünde yer alan 28 erkek katılımcıdan 12'si (%5,8) olumsuz stratejileri kullanmaktadır. Çoğulcu aile türünde yer alan 40 erkek katılımcının 14'ü (%6,7), fikir birliğine dayalı aile türünde yer alan

82 erkek katılımcının 62'si (%29,8), koruyucu aile türünde yer alan 58 erkek katılımcının 32'si (%15,4) ve serbesiyetçi aile türünde yer alan 28 erkek katılımcının 10'u (%4,8) uzlaşma ÇÇS'ni kullanmaktadır. Çoğulcu aile türünde yer alan 40 erkek katılımcının 14'ü (6,7), fikir birliğine dayalı aile türünde yer alan 82 erkek katılımcının 68'i (%32,7), koruyucu aile türünde yer alan 58 erkek katılımcının 20'si (%9,6) ve serbesiyetçi aile türünde yer alan 28 erkek katılımcının 10'u (%4,8) kaçınma ÇÇS'ni kullanmıştır.

Tablo 3: Kadın Katılımcıların Köken Aile Türü ve Kullanılan Çatışma Çözüm Stili

		Çatışma Çözüm Stilleri							
		Olumlu ÇÇS		Olumsuz ÇÇS		Uzlaşma ÇÇS		Kaçınma ÇÇS	
		1 (%)	0 (%)	1 (%)	0 (%)	1 (%)	0 (%)	1 (%)	0 (%)
Kadınların Köken Aile Türü	Aile Türü								
	Çoğulcu	34 (16.3)	18 (8.7)	2 (1.0)	50 (24.0)	26 (12.5)	26 (12.5)	20 (9.6)	32 (15.4)
	Fikir Birliğine Dayalı	28 (13.5)	50 (24.0)	48 (23.1)	30 (14.4)	56 (26.9)	22 (10.6)	66 (31.7)	12 (5.8)
	Koruyucu	38 (18.3)	10 (4.8)	18 (8.7)	30 (14.4)	30 (14.4)	18 (8.7)	32 (15.4)	16 (7.7)
	Serbesiyetçi	18 (8.7)	12 (5.8)	8 (3.8)	22 (10.6)	16 (7.7)	14 (6.7)	6 (2.9)	24 (11.5)
Toplam		118 (56.7)	90 (43.3)	76 (36.5)	132 (63.5)	128 (61.5)	80 (38.5)	124 (59.6)	84 (40.4)

1:Kullanıyor

0:Kullanmıyor

Çalışmaya katılan kadın katılımcıların köken ailelerine göre kullandıkları çatışma çözüm stillerine bakıldığında (Tablo 3), köken aile türü çoğulcu olan 52 (%25,0) kadın katılımcının 34'ü (%16,3), fikir birliğine dayalı aile türünde yer alan 78 (%37,5) katılımcının 28'i (%13,5), koruyucu aile türünde yer alan 48 (%23,08) katılımcının 38'i (%18,3) ve serbesiyetçi aile türünde yer alan 30 katılımcının 18'i (%8,7) olumlu ÇÇS'ni kullanmaktadır. Çoğulcu aile türünde yer alan 52 kadın katılımcının 2'si (%1,0), fikir birliğine dayalı aile türünde yer alan 78 kadın katılımcının 48'i (%23,1), koruyucu aile türünde yer alan 48 kadın katılımcının 18'i (%8,7) ve serbesiyetçi aile türünde yer alan 30 kadın katılımcıdan 8'i (%3,8) olumsuz stratejileri kullanmaktadır. Çoğulcu aile türünde yer alan 52 kadın katılımcının 26'sı (%12,5), fikir birliğine dayalı aile türünde yer alan 78 kadın katılımcının 56'sı (%26,9), koruyucu aile türünde yer alan 48 kadın katılımcının 30'u (%14,4) ve serbesiyetçi aile türünde yer alan 30 kadın katılımcının 16'sı (%7,7) uzlaşma ÇÇS'ni kullanmaktadır. Çoğulcu aile türünde yer alan 52 kadın katılımcının 20'si (%9,6), fikir birliğine dayalı aile türünde yer alan 78 kadın katılımcının 66'sı (%31,7), koruyucu aile türünde yer alan 48 kadın katılımcının 32'si (%15,4) ve

serbesiyetçi aile türünde yer alan 30 kadın katılımcının 6'sı (%2,9) kaçınma ÇÇS'ni kullanmıştır.

Tablo 4: Olumlu ÇÇS Boyutu ve Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişki

Değişken		Olumlu ÇÇS				
		n	Ort.	ss	F.	Sig.
Diyalog Yönelimi Düzeyi	Düşük	88	20,50	7,084	31,96	.000
	Orta	240	25,23	6,007		
	Yüksek	88	27,61	5,147		
Uyum Yönelimi Düzeyi	Düşük	84	25,31	6,246	1,90	.150
	Orta	310	24,75	6,574		
	Yüksek	22	22,27	6,577		
Aile Tipi	Çoğulcu	92	26,04	5,023	21,86	.000
	Fikir Birliğine Davanan	160	21,89	6,677		
	Koruyucu	106	27,75	5,636		
	Serbesiyetçi	58	25,00	6,644		

Çatışma çözme stilleri boyutlarından olan olumlu ÇÇS'nin bağımlı değişken olarak alındığı varyans analizi sonuçlarına göre (Tablo 4) diyalog yönelimi düzeyinin ($F_{2,413}=31.96; p<.000$) ve aile tipinin ($F_{3,412}=21.86; p<.000$) ana etkileri istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaya neden olurken uyum yönelimi düzeyinin ($F_{2,413}=1.90; p>.050$) ise istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur. Katılımcıların diyalog yönelimi düzeyine göre olumlu ÇÇS boyutundaki farklılaşmalarına verilerin homojen olmasından Post Hoc Tukey testiyle bakılmış olup, yüksek diyalog yönelimi grubunda yer alan katılımcılar ($\bar{X}_{\text{Diyalog yönelim düzeyi Yüksek}}=27.61$) hem diyalog yönelim düzeyi orta grupta yer alan katılımcılardan ($\bar{X}_{\text{Diyalog yönelim düzeyi orta}}=25.23$) hem de diyalog yönelim düzeyi düşük olan grupta yer alan ($\bar{X}_{\text{Diyalog yönelim düzeyi düşük}}=20.50$) katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Diyalog yönelim düzeyi orta grupta yer alan katılımcılar ($\bar{X}_{\text{Diyalog yönelim düzeyi orta}}=25.23$) ise diyalog yönelim düzeyi düşük olan grupta yer alan ($\bar{X}_{\text{Diyalog yönelim düzeyi düşük}}=20.50$) katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Bu sonuca göre yüksek ve orta düzeyde diyalog yönelimine sahip olan katılımcılar diyalog yönelim düzeyi düşük olanlardan daha fazla olumlu ÇÇS'ni kullanırken diyalog yönelim düzeyi yüksek olanlar orta düzeyde diyalog yönelim düzeyine sahip olanlardan da daha fazla olumlu ÇÇS kullanmaktadırlar. Katılımcıların aile türüne göre olumlu ÇÇS boyutundaki farklılaşmalarına Post Hoc Tukey testiyle bakılmış olup, fikir birliğine dayalı ailelerde yer alan katılımcıların ($\bar{X}_{\text{Fikir birliğine dayalı}}=21.89$) puan ortalamaları en düşük olup bu grupta yer alan katılımcılar diğer grupların hepsinden anlamlı şekilde

daha az olumlu ÇÇS kullanmaktadır. Ayrıca koruyucu aile tipinde yer alan katılımcıların puan ortalamaları ($\bar{X}_{\text{Koruyucu aile}}=27.75$) olumlu ÇÇS'nin kullanımında en yüksek olup bu grupta yer alanlar hem fikir birliğine dayalı hem de serbesiyetçi ($\bar{X}_{\text{Serbesiyetçi aile}}=25.00$) grupta yer alan katılımcılardan anlamlı şekilde daha fazla olumlu ÇÇS kullanmaktadır. Bu stratejinin kullanımında çoğulcu ve koruyucu aile grupları açısından farklılaşma bulunmamıştır.

Tablo 5: Olumsuz ÇÇS Boyutu ve Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişki

Değişken		Olumsuz ÇÇS				
		n	Ort.	ss	F.	Sig.
Diyalog Yönelimi Düzeyi	Düşük	88	26,14	13,266	16,49	.000
	Orta	240	18,64	11,176		
	Yüksek	88	17,00	11,613		
Uyum Yönelimi Düzeyi	Düşük	84	15,83	9,321	13,28	.000
	Orta	310	20,25	12,317		
	Yüksek	22	30,09	13,162		
Aile Tipi	Çoğulcu	92	13,96	7,972	20,05	.000
	Fikir Birliğine Davanan	160	24,97	13,323		
	Koruyucu	106	18,25	11,127		
	Serbesiyetçi	58	18,21	10,762		

Çatışma çözme stili boyutlarından olan olumsuz ÇÇS'nin bağımlı değişken olarak alındığı varyans analizi sonuçlarına göre (Tablo 5) diyalog yönelimi düzeyinin ($F_{2,413}=16.49; p<.000$), uyum yönelimi düzeyinin ($F_{2,413}=13.28; p<.000$) ve aile türünün ($F_{3,412}=20.05; p<.026$) ana etkilerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur. Katılımcıların diyalog yönelimi düzeyine göre olumsuz ÇÇS boyutundaki farklılaşmalarına verilerin homojen dağılım göstermesinden Post Hoc Tukey testiyle bakılmış olup, düşük diyalog yönelimi grubunda yer alan katılımcılar ($\bar{X}_{\text{Diyalog yönelim düzeyi düşük}}=26,14$) en yüksek puana sahip olup bu grupta yer alan katılımcılar hem diyalog yönelim düzeyi orta grupta yer alan katılımcılardan ($\bar{X}_{\text{Diyalog yönelim düzeyi orta}}=18,64$) hem de diyalog yönelim düzeyi yüksek olan grupta yer alan ($\bar{X}_{\text{Diyalog yönelim düzeyi yüksek}}=17,00$) katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşırken diyalog düzeyi orta ve yüksek grupta yer alan katılımcılar istatistiksel farklılaşma göstermemektedirler. Bu sonuca göre düşük diyalog yönelimine sahip olan katılımcılar diyalog yönelim düzeyi orta ve yüksek olanlardan anlamlı şekilde daha fazla olumsuz ÇÇS'ni kullanmaktadırlar. Katılımcıların uyum yönelimi düzeyine göre olumsuz ÇÇS boyutundaki farklılaşmalarına Post Hoc Tukey testiyle bakılmış olup, uyum yönelimi düzeyi düşük olan grubunda yer alan katılımcılar ($\bar{X}_{\text{Uyum yönelim düzeyi düşük}}=15,83$) en düşük

ortalamaya sahip olup bu grupta yer alan katılımcılar istatistiksel olarak hem uyum yönelim düzeyi orta ($\bar{X}_{\text{Uyum yönelim düzeyi orta}}=20,25$) hem de yüksek ($\bar{X}_{\text{Uyum yönelim düzeyi yüksek}}=30,09$) grupta yer alan katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşırken, uyum yönelim düzeyi orta grupta yer alanlar ise uyum yönelim düzeyi yüksek olanlardan anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Bu sonuca göre düşük düzeyde uyum yönelimine sahip olan katılımcılar uyum yönelim düzeyi orta ve yüksek olanlardan daha az olumsuz ÇÇS’ni kullanırken, bu stili en fazla kullananlar yüksek uyum düzeyine sahip olanlardır. Katılımcıların aile türüne göre olumsuz ÇÇS boyutundaki farklılaşmalarına Post Hoc Tukey testiyle bakılmış olup, çoğulcu aile türünde yer alan katılımcıların puan ortalamaları ($\bar{X}_{\text{Çoğulcu aile}}=13,96$) en düşük olup bu grupta yer alan katılımcılar istatistiksel olarak fikir birliğine dayalı ailelerde ($\bar{X}_{\text{Fikir birliğine dayalı}}=24,97$) ve koruyucu ailelerde ($\bar{X}_{\text{Koruyucu aile}}=18,25$) yer alan katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha az olumsuz ÇÇS’ni kullanırken, serbesiyetçi ailelerde ($\bar{X}_{\text{Serbesiyetçi aile}}=18,21$) yer alan katılımcılar ile anlamlı farklılaşma göstermemiştir. Fikir birliğine dayalı aileler ise bu stilin kullanımında diğer aile türlerinden anlamlı şekilde farklılaşarak en fazla bu stili kullanan grup olmuştur.

Tablo 6: Uzlaşma Stratejisi Boyutu ve Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişki

Değişken		Uzlaşma Stratejisi				
		n	Ort.	ss	F.	Sig.
Diyalog Yönelimi Düzeyi	Düşük	88	23,36	9,796	.966	.381
	Orta	240	24,66	7,823		
	Yüksek	88	23,64	8,867		
Uyum Yönelimi Düzeyi	Düşük	84	21,50	9,361	5,34	.005
	Orta	310	24,88	7,905		
	Yüksek	22	24,36	11,163		
Aile Tipi	Çoğulcu	92	21,39	8,854	5,82	.001
	Fikir Birliğine Davanan	160	25,04	8,473		
	Koruyucu	106	25,89	7,634		
	Serbesiyetçi	58	23,03	8,450		

Çatışma çözme stilleri boyutlarından olan uzlaşma ÇÇS’nin bağımlı değişken olarak alındığı varyans analizi sonuçlarına göre (Tablo 6) uyum yönelimi düzeyinin ($F_{2,413}=5.34;p<.005$) ve aile türünün ($F_{3,412}=5.82;p<.001$) ana etkilerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaya neden olurken, diyalog yönelimi düzeyinin ($F_{2,413}=.966;p>.050$) ise istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur. Katılımcıların uyum yönelimi düzeyine göre uzlaşma ÇÇS

boyutundaki farklılaşmalarına Post Hoc Tukey testiyle bakılmış olup, düşük uyum yönelimi grubunda yer alan katılımcıların ($\bar{X}_{\text{Uyum yönelim düzeyi düşük}}=21,50$) puanı en düşük olup, bu grupta yer alan katılımcılar istatistiksel olarak anlamlı şekilde uyum yönelim düzeyi orta grupta yer alan ($\bar{X}_{\text{Uyum yönelim düzeyi orta}}=24,88$) katılımcılardan farklılaşırken uyum yönelim düzeyi yüksek olan ($\bar{X}_{\text{Uyum yönelim düzeyi yüksek}}=24,36$) katılımcılar ise iki grupla anlamlı bir farklılaşma göstermemektedir. Bu sonuca göre düşük düzeyde uyum yönelimine sahip olan katılımcılar diğer gruplarda yer alan katılımcılardan daha az uzlaşmacı ÇÇS’ni kullanmaktadırlar. Katılımcıların aile türüne göre uzlaşma ÇÇS farklılaşmalarına Post Hoc Tukey testiyle bakılmış olup, koruyucu aile tipinde yer alan katılımcıların ($\bar{X}_{\text{Koruyucu aile}}=25,89$) ve fikir birliğine dayanan ailelerin ($\bar{X}_{\text{Fikir birliğine dayalı aile}}=25,04$) puan ortalamaları en yüksek olup bu gruplarda yer alan katılımcılar istatistiksel olarak çoğulcu ailelerde ($\bar{X}_{\text{Çoğulcu aile}}=21,39$) yer alan katılımcılardan anlamlı şekilde daha fazla uzlaşma ÇÇS’ni kullanırken serbesiyetçi ailelerde ($\bar{X}_{\text{Serbesiyetçi aile}}=23,03$) yer alan katılımcılar ise diğer gruplardan farklılaşmamaktadır. Bu sonuca göre uzlaşma ÇÇS’ni en çok kullanan aile türü koruyucu aile olmuştur.

Tablo 7: Kaçınma ÇÇS Boyutu ve Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişki

Değişken		Kaçınma ÇÇS				
		n	Ort.	ss	F.	Sig.
Diyalog Yönelimi Düzeyi	Düşük	88	27.16	7,121	8.94	.000
	Orta	240	23,24	7.919		
	Yüksek	88	22.82	8.919		
Uyum Yönelimi Düzeyi	Düşük	84	21.36	9.342	14,14	.000
	Orta	310	24.17	7.677		
	Yüksek	22	31.27	3.411		
Aile Tipi	Çoğulcu	92	19,66	8,670	19.05	.000
	Fikir Birliğine Dayanan	160	27,06	6,914		
	Koruyucu	106	24,13	7,355		
	Serbesiyetçi	58	21,59	8,371		

Çatışma çözme stili boyutlarından olan kaçınma ÇÇS’nin bağımlı değişken olarak alındığı varyans analizi sonuçlarına göre (Tablo 7) diyalog yönelimi düzeyinin ($F_{2,413}=8,94;p<.000$), uyum yönelimi düzeyinin ($F_{2,413}=14,14;p<.000$) ve aile türünün ($F_{3,412}=19,05;p<.000$) ana etkilerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur. Katılımcıların diyalog yönelimi düzeyine göre kaçınma ÇÇS boyutundaki farklılaşmalarına Post Hoc Tukey testiyle bakılmış olup, düşük diyalog yönelimi grubunda yer alan katılımcılar ($\bar{X}_{\text{Diyalog yönelim düzeyi}}$

düşük=27.16) puanları en yüksek olup bu grupta yer alanlar diyalog yönelim düzeyi orta ($\bar{X}$ Diyalog yönelim düzeyi orta=23,24) ve yüksek ($\bar{X}$ Diyalog yönelim düzeyi yüksek=22.82) grupta yer alan katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı bulunurken diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Bu sonuca göre düşük düzeyde diyalog yönelimine sahip olan katılımcılar diyalog yönelim düzeyi yüksek olanlardan daha fazla kaçınma ÇÇS'ni kullanmaktadırlar. Katılımcıların uyum yönelimi düzeyine göre kaçınma ÇÇS boyutundaki farklılaşmalarına Post Hoc Tukey testiyle bakılmış olup, uyum yönelimi düzeyi yüksek olan grubunda yer alan katılımcılar ($\bar{X}$ Uyum yönelim düzeyi yüksek=31.27) en yüksek ortalamaya sahip olup bu grupta yer alan katılımcılar istatistiksel olarak hem uyum yönelim düzeyi orta ($\bar{X}$ Uyum yönelim düzeyi orta=24.17) hem de düşük ($\bar{X}$ Uyum yönelim düzeyi düşük=22.82) grupta yer alan katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Bu sonuca göre yüksek düzeyde uyum yönelimine sahip olan katılımcılar uyum yönelim düzeyi orta ve düşük olanlardan daha fazla kaçınma ÇÇS'ni kullanmaktadırlar. Katılımcıların aile türüne göre kaçınma ÇÇS boyutundaki farklılaşmalarına Post Hoc Tukey testiyle bakılmış olup, fikir birliğine dayanan aile türünde yer alan katılımcıların puan ortalamaları ($\bar{X}$ Fikir birliğine dayalı=27.06) en yüksek olup bu grupta yer alan katılımcılar istatistiksel olarak anlamlı şekilde çoğulcu ($\bar{X}$ Çoğulcu aile=19,66), koruyucu ($\bar{X}$ Koruyucu aile=24.13) ve serbesiyetçi ($\bar{X}$ Serbesiyetçi aile=21,59) ailelerde yer alan katılımcılardan farklılaşmaktadır. Bu sonuca göre en fazla kaçınma ÇÇS'ni kullanan aile türü fikir birliğine dayalı aile olarak bulunmuştur.

Tablo 8: Çatışma Çözümleme Stili Boyutlarıyla Aile İletişim Kalıpları Boyutları Arasındaki İlişki

Boyut	Diyalog Yönelimi	Uyum Yönelimi	Olumlu ÇÇS	Olumsuz ÇÇS	Uzlaşma ÇÇS	Kaçınma ÇÇS
Diyalog Yönelimi	1	-,202**	,343**	-,289**	-,026	-,215**
Uyum Yönelimi		1	-,122*	,253**	,165*	,259**
Olumlu ÇÇS			1	-,325**	,241**	,020
Olumsuz ÇÇS				1	-,249**	,063
Uzlaşma ÇÇS					1	,425**
Kaçınma ÇÇS						1

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

Aile iletişim boyutları ile çatışma çözüm stilleri arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo:8), aile iletişim kalıbı boyutlarından olan diyalog yönelimi boyutu ile uyum yönelimi boyutu arasında ($r = -.202$; $p < .001$) negatif yönlü güçlü ilişki olup katılımcıların diyalog yönelimleri arttıkça uyum yönelimi düzeyleri düşmektedir. Diyalog yönelimi boyutu ile çatışma çözme stili boyutlarından olan olumlu ÇÇS arasında ($r = .343$; $p < .001$) pozitif yönlü güçlü ilişki olup katılımcıların diyalog yönelimleri arttıkça olumlu ÇÇS puanları da artmakta olup bu stratejiyi kullanma olasılıkları artmaktadır. Diyalog yönelimi boyutu ile olumsuz ÇÇS arasında ($r = -.289$; $p < .001$) negatif yönlü güçlü ilişki olup katılımcıların diyalog yönelimi arttıkça olumsuz ÇÇS puanları da azalmakta olup bu stratejiyi kullanma olasılıkları azalmaktadır. Diyalog yönelimi boyutu ile uzlaşma ÇÇS boyutu arasında ($r = .026$; $p > .050$) anlamlı bir ilişki yoktur. Diyalog yönelimi boyutu ile kaçınma ÇÇS boyutu arasında ($r = -.215$; $p < .001$) negatif yönlü güçlü ilişki olup, diyalog yönelimi arttıkça kaçınma ÇÇS kullanımı azalmaktadır.

Aile iletişim kalıbı boyutlarından olan uyum yönelimi ile olumlu ÇÇS arasında ($r = -.122$; $p < .001$) düzeyinde negatif yönlü düşük ilişki olup katılımcıların uyum yönelimleri arttıkça olumlu ÇÇS puanları düşmekte olup bu stili kullanma olasılıkları azalmaktadır. Uyum yönelimi boyutu ile olumsuz ÇÇS arasında ($r = .253$; $p < .001$) pozitif yönlü güçlü ilişki olup katılımcıların uyum yönelim düzeyleri arttıkça olumsuz ÇÇS kullanımı da artmaktadır. Uyum yönelimi boyutu ile uzlaşma ÇÇS arasında ($r = .165$; $p < .001$) pozitif yönlü düşük ilişki olup katılımcıların uyum yönelim düzeyleri arttıkça uzlaşma ÇÇS kullanımı da artmaktadır. Uyum yönelimi boyutu ile kaçınma ÇÇS arasında ($r = .259$; $p < .001$) pozitif yönlü güçlü ilişki olup katılımcıların uyum yönelim düzeyleri arttıkça kaçınma ÇÇS kullanımı da artmaktadır.

Olumlu ÇÇS boyutu ile olumsuz ÇÇS boyutu arasında ($r = -.325$; $p < .001$) negatif yönlü güçlü ilişki olup katılımcıların olumlu ÇÇS kullanma düzeyleri arttıkça olumsuz ÇÇS’ni kullanma düzeyleri düşmektedir. Olumlu ÇÇS boyutu ile uzlaşma ÇÇS arasında ($r = .241$; $p < .001$) pozitif yönlü güçlü ilişki olup katılımcıların olumlu ÇÇS’ni kullanmaları durumunda uzlaşma ÇÇS’ni kullanma olasılığı da artmaktadır.

Olumsuz ÇÇS boyutu ile uzlaşma ÇÇS ($r = -.249$; $p < .001$) arasında negatif yönlü güçlü ilişki olup katılımcıların olumsuz ÇÇS kullanımları arttıkça uzlaşma ÇÇS kullanımları azalmaktadır. Uzlaşma ÇÇS ile kaçınma ÇÇS arasında ($r = .632$; $p < .001$) pozitif yönlü çok güçlü ilişki olup kişilerin uzlaşma ÇÇS kullanma düzeyleri arttıkça kaçınma ÇÇS’ni de kullanma olasılıkları artmaktadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışma, farklı aile türlerinde yer alan çiftlerin yaşadıkları çatışmaları çözmek için hangi stilleri kullandıklarını ve kullanılan çözüm stillerinin, eşlerin köken ailelerinin kullandığı iletişim kalıplarıyla olan ilişkisini araştırmak amacıyla tasarlanmıştır. Ayrıca çalışmanın sonuçlarıyla, Fitzpatrick ve Ritchie'nin (1994) aile

tipolojisinin genel olarak aile iletişimi, özellikle de aile çatışması yaklaşımının yararlılığını göstermek amacıyla tasarlanmıştır.

Literatür sonuçları incelendiğinde aile iletişim kalıpları ve çatışma araştırmalarından elde edilen bulgular tamamen tutarlı değildir. Bu nedenle mevcut çalışmadan elde edilen sonuçlar literatür sonuçlarıyla karşılaştırıldığında benzerlikler ve farklılıklar göze çarpmaktadır. Buna rağmen sonuçlar genel olarak, Noller'in (1995) güçlü şekilde savunduğu, insanların kişilerarası ilişkilerinde etkileşime girme şekilleri, büyük ölçüde köken ailelerinde iletişim kurmayı nasıl öğrendiklerine bağlıdır, varsayımını desteklemektedir.

Çalışmanın ilk hipotezleri aile iletişim boyutlarının (diyalog yönelimi ve uyum yönelimi), çatışma çözüm stilleriyle ilişkili olduğu şeklinde olup, elde edilen sonuçlar bu hipotezleri doğrular niteliktedir. Diyalog yönelimi ile olumlu ÇÇS arasında pozitif yönlü güçlü ilişki bulunurken, olumsuz ÇÇS ve kaçınma ÇÇS arasındaysa aksine negatif yönlü güçlü ilişki bulunmuştur. Uyum yönelimi düzeyi ile olumsuz ÇÇS ve kaçınma ÇÇS arasında pozitif yönlü güçlü ilişki bulunurken olumlu ÇÇS ile ise negatif yönlü düşük ilişki bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlar literatür sonuçlarıyla da büyük ölçüde uyumludur. Koerner ve Fitzpatrick (1997, s.71) yapmış oldukları çalışmada, uyum yönelimi yüksek olan ailelerin çatışmadan kaçınmaya odaklandıklarını, diyalog yönelimi yüksek olan ailelerin ise çatışmadan kaçınmadıklarını bulmuşlardır.

Diyalog yönelim puanı yüksek ailelerde kişisel fikir ve inançları ifade etme eğiliminin artmasının yanı sıra diyalog yönelimi düşük olan ailelerle kıyaslandığında duyguları tartışma ve ifade etme fırsatına sahip olmaları kaçınma ÇÇS negatif ilişkiyi açıklar niteliktedir. Bu özellikleri daha az çözülmemiş çatışmaya sahip olmalarını ve olumlu ÇÇS'ni daha fazla kullanmalarını sağlar. Uyum yönelimi boyutunda yüksek ailelerin rolleri veya ilişkileri yeniden müzakere etmelerine daha az ihtiyaç duymalarının yanı sıra çatışmanın grubun bütünlüğü için ciddi bir tehdit olarak algılanması (Koerner ve Fitzpatrick,1997, s.61-62) da yüksek uyum yönelimiyle kaçınma ÇÇS arasındaki güçlü pozitif ilişkiyi açıklamaktadır. Koerner ve Fitzpatrick (2004, s.247) yapmış oldukları bir başka çalışmada ise uyum yönelimi yüksek olan eşlerin, karşılıklı olumsuz davranışlarda bulunma ve diğer kişilerin çatışma sırasındaki saldırgan hareketlerine direnmekle olumlu yönde ilişki bulmuşlardır. Ayrıca aynı çalışmada uyum yöneliminden yüksek ailelerden gelen kişiler, romantik ilişkilerinde çatışmaya sözel saldırganlık ile çok olumsuz tepki vermişlerdir. Bu, çatışmayı ilişki normlarından ve beklentilerinden sapmış olarak kabul ettiklerini göstermektedir. Dolayısıyla çatışmalar, onların ilişkilerinde düzeni yeniden tesis etmek için çok güçlü ve zorlayıcı girişimlerde bulunmalarını tetikler. Bulunan bu sonuçlar, mevcut çalışmanın uyum yönelimiyle olumsuz ÇÇS arasındaki pozitif güçlü ilişkiyi açıklar niteliktedir.

Diyalog ve uyum yönelimi arasındaki istatistiksel olarak anlamlı etkileşimler, aile iletişiminin iki boyutunun çatışma davranışları üzerindeki etkilerinin birbirlerinden ayrı tam olarak anlaşılamayacağını açıkça göstermektedir.

Yani, birlikte değerlendirilmeleri gerekir, örneğin köken ailenin uyum yöneliminin çatışma iletişimini nasıl etkilediği ailenin diyalog yönelimi seviyesine bağlıdır. Çünkü aile tipleri sadece boyutlar tarafından yakalanmayan anlamlı şekillerde farklılık gösterir (Koerner ve Fitzpatrick, 2004, s.247). Bu durum, farklı aile tiplerinden gelen eşlerin, evlilik ilişkilerinde çatışma davranışlarında nasıl farklılık gösterdiği konusunda da belirginleşmiştir.

Hem uyum hem de diyalog yönelimi yüksek olan fikir birliğine dayanan aileler, genel olarak uyumu vurgulamaktadır (Fitzpatrick ve Ritchie, 1994, s.279), ancak önemli konular hakkında açık bir çatışmaya girmeye isteklidirler ve kişilerarası çatışmalar sırasında çok saldırgan olabilmektedirler (Koerner ve Fitzpatrick, 2004, s.248). Mevcut çalışma bulguları da bu aile türünden gelen eşlerin daha fazla olumsuz ÇÇS’ni kullandıklarını ve diğer aile türlerinden farklılaştıklarını göstermiştir. Bu ailelerin bir yandan açık çatışma ifadelerini teşvik etmeleri diğer yandan çatışmanın rahatsız edici olduğunu düşünmeleri aile üyelerinde bir şekilde zihinsel paradoksa neden olur. Koerner ve Fitzpatrick’de (2004, s.248) yaptıkları çalışmada mevcut çalışma bulgularına benzer şekilde fikir birliğine dayanan ailelerde yer alan katılımcıların işbirliğine yönelik çatışma davranışlarında ortalamanın altında, kaçınma, saldırganlık ve direnme dâhil olmak üzere tüm olumsuz ve tamamlayıcı davranışlarda en yüksek puanları aldıklarını bulmuşlardır. Aynı araştırmacılar 1997’de yapmış oldukları çalışmada, fikir birliğine dayanan ailelerin çatışmalardan kaçınma konusunda orta düzeyde olduklarını bulmuş olmalarına karşın mevcut çalışmanın bulguları bu ailelerin diğer aile türlerinden anlamlı şekilde daha fazla kaçınma ÇÇS kullandıklarını göstermiştir.

Uyum yönelimi boyutunda düşük ve diyalog yönelimi boyutunda yüksek puan alan çoğulcu aileler, Koerner ve Fitzpatrick’in (2004) bulgularına benzer şekilde fikir birliği olan ailelerden gelen katılımcıların karşısında neredeyse zıddı sonuçlar sergilemiştir. Bu aile türünde yer alan katılımcılar koruyucu aile türünden gelen katılımcılarla birlikte en fazla olumlu ÇÇS’ni kullanarak, kişilerarası çatışma konusunda en iyi beceriyi gösteren gruplar oldu ve fikir birliğine dayalı ailelerden farklılaştılar. Koruyucu ailelerde yer alan katılımcılara benzer şekilde olumlu ÇÇS’ni kullanıyor olmalarına rağmen çoğulcu aileler, hem yüksek diyalog hem de düşük uyum yönelimlerinin bir sonucu olarak, çatışmalardan son derece düşük kaçınma ÇÇS’ni kullanmaları açısından onlardan anlamlı şekilde farklılaşmaktadırlar. Çünkü bu aile türünde, bireycilik ve bağımsızlık teşvik edilir ve aile üyeleri ile yüzleşmenin kişinin kendi fikirlerini ve kişiliğini oluşturmada önemli olduğu kabul edilir (Koerner ve Fitzpatrick, 1997, s.61). Dolayısıyla çoğulcu ailelerde çatışma ilişkilerin normal bir parçası olarak görülür ve eşlerden birinin çatışmadan kaçınma girişimine olumlu karşılık vermek yerine onunla yüzleşmeye çalışılır. Yani, çatışmayı ele almak çatışmayı çözmek için bir önkoşul olduğundan, bu aileler çatışmayı önleme olasılığı daha yüksek olan diğer ailelerden daha olumlu ilişkiler yaşamaktadır (Koerner ve Fitzpatrick, 1997, s.72). Sonuç olarak, bu aile türünde büyüyen çocuklar, iyi çatışma çözme becerileri edinerek bunları duygusal ilişkilerinde kendi avantajlarına kullanabilirler.

Uyum yönelimi boyutundan yüksek diyalog yönelimi boyutundan düşük puan alan koruyucu ailelerden gelen katılımcılar, evlilik ilişkilerinde çatışma çözümüleme stillerinin kullanımında literatür sonuçlarına paralel olarak fikir birliğine dayalı ailelerden sonra en fazla kaçınma ÇÇS’ni kullanan grup olurken olumlu ÇÇS’ni ise en fazla kullanan grup olarak öne çıkmıştır. Koruyucu ailelerden gelen katılımcıların olumsuz ÇÇS kullanmaları ise orta düzeyde kalmıştır. Koruyucu aileler işbirliğini ve uzlaşmayı önemsediklerinden çatışmaları tahmin ettiklerinden daha fazla önleme eğilimindedirler. Uyum için çabalayan bu ailelerde, çatışmanın uyum ve istikrar üzerindeki olası zarar verici sonuçları kaçınma ÇÇS’ni yoğun kullanmalarını açıklar niteliktedir. Koruyucu ailelerdeki eşler, kişilerarası çatışmadan kaçınmak için birbiriyle gizlice anlaşma eğilimindedir. Eşlerden birinin dışsallaştırmaları ve retleri, paralel bir dışsallaştırma ve diğer eşin retleri ile desteklenir. Bu kaçınma, eşler arasındaki değiş tokuşta statik bir kalite olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla koruyucu ailelerde çatışmadan kaçınma, katılımcılar açıkça farklılaştırılmış rolleri kabul ettiklerinden ve karşılıklı sevgi bağı bağlamındayken istikrar için olumlu katkı sağlayabilir. Fakat bu ailelerde yer alan eşlerin dış destek arama olasılıklarının düşük olması, buna karşın aile içi işleyişi koruma çabaları duygusal patlamalarla ifade edilen olumsuz duyguları ortaya çıkarmalarını tetikleyebilir bu da olumsuz ÇÇS’ne yönelmelerini açıklar. Sonuç olarak, bu ailelerdeki eşler, bir birine yönelik kısa ama genellikle önemsiz, duygusal patlamalar olarak ifade edilen düşmanlık ve olumsuz duygular geliştirebilirler.

Hem diyalog yönelimi boyutunda hem de uyum yönelimi boyutunda düşük puan alan serbesiyetçi aileler de özerklik, mahremiyet ve duygusal uzaklık hissi hâkimdir. Bu ailelere ilişkin elde edilen sonuçlar incelendiğinde çatışma çözüm yönelimlerinin göreceli olarak uygunsuzluğu göze çarpmaktadır ve bulgular bazı açılardan literatürden farklılaşmaktadır. En önemli ve şaşırtıcı farklılık kaçınma ÇÇS’nin literatürden farklı olarak düşük bulunması olmuştur. Çünkü genel bulgular serbesiyetçi aile üyelerinin karşılıklı bağlılık eksikliğinin bir sonucu olarak, çatışmaya aktif olarak katılmadıklarını ve duyguların açık ifadesini koordine edemediklerini ya da ortak bir kaçınma modelinin aktif müzakerelerini koordine edemediklerini göstermektedir. Yani bu eşlerin açıkça çatışmaları tartışmadıklarını ve eşlerden biri herhangi bir stresli konuyla ilgilenmeye başladığında, diğer eşin konuyu tartışmadan derhal geri çekildiğini göstermektedir. Ayrıca bu ailelerde, diğer aile üyelerine nispeten düşük katılım, ilk başta çatışma oluşumu olasılığını düşürmektedir. Aynı zamanda, ilişkiler eşler için daha az önemli olduğu için, çözülmemiş çatışmalar özellikle suçlanmaya neden olmaz ve bu nedenle örneğin koruyucu ailelerde ifade edilen düşmanlığı yaratmaz (Koerner ve Fitzpatrick, 1997, s.72). Bu farklılaşmaya karşın serbesiyetçi ailelerin olumlu ÇÇS’ni kullanmaları çoğulcu ailelere benzerdir. Bu bulgu Koerner ve Fitzpatrick’in (2002, s. 248) yapmış oldukları çalışmanın sonuçlarıyla paraleldir. Bu araştırmacılara göre, serbesiyetçi ailelerde çatışmanın genellikle önlendiği, ancak çatışma gerçekleştiğinde, genellikle çok olumsuz bir etkisi olmadan ve çok az sözlü saldırganlıkla çözüldüğü bildirilmiştir. Başka bir deyişle, bu kişiler için, kişilerarası ilişkideki çatışma

istenmeyen bir durumdur, ancak ilişkiyi tehdit etmemektedir ve bu nedenle büyük ölçüde olumlu ve yapıcı bir şekilde yürütülmekte ve deneyimlenmektedir.

Çalışmadan elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde, bireylerin çatışmayı nasıl yönettiklerinin kişisel gelişimlerinden etkilendiği görülmektedir. Çünkü aile tüm sosyal gruplar içerisinde en fazla çatışmanın yaşandığı yerdir ve çatışma yönetim tarzını oluşturma noktasında kişisel gelişim için önemli bir bağlam sağlar (Shantz ve Hobart, 1989). Noller'a (1995) göre de insanların kişiler arası problemleri nasıl çözdüğü ve çatışmanın ilişkileri üzerindeki etkisi, büyük ölçüde çocukların ailelerinde çatışma ile nasıl başa çıktıklarını öğrenmelerine bağlıdır. Çünkü aileler çocukların birincil sosyalleşme araçlarıdır (Fitzpatrick ve Badzinski, 1994; Sillars, 1995) ve bireyler köken ailelerini terk ettikten çok sonra bile davranışlarını etkiler. Bu nedenle, farklı ailelerin çatışmayla nasıl başa çıktıklarını anlamaya çalışmak, sadece aileleri daha iyi anlamak için değil, aynı zamanda içinde yaşayan bireyleri de anlamak için büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Adams, R., & Laursen, B. (2001). The organization and dynamics of adolescent conflict with parents and friends. *Journal of Marriage and Family*, 63, 97–110. Doi:10.1111/j.1741-3737.2001.00097.x
- Berger, P. & Kellner, H. (1964). Marriage and the Construction of Social Reality, *Diogenes* 46: 1-24. Doi:10.1177/039219216401204601
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 964–980. Doi:10.1111/j.1741-3737.2000.00964.x
- Canary, D., Cupach, W., & Messman, S. (1995). *Relationship conflict*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cox, M. J., Paley, B., & Harter, K. (2001). Interparental conflict in parent–child relationships. In J. H. Grych & F. D. Fincham (Eds.), *Interparental conflict and child development: Theory, research, and applications* (pp. 249–272). New York: Cambridge University Press.
- Curran, M., Ogolsky, B., Hazen, N., Bosch, D. L. (2011). Understanding Marital Conflict 7 Years Later From Prenatal Representations of Marriage. *Family Process*, 50:221–234. Doi:10.1111/j.1545-5300.2011.01356.x
- Darling, N., Cohan, C. L., Burns, A., & Thompson, L. (2008). Within-family conflict behaviors as predictors of conflict in adolescent romantic relations. *Journal of Adolescence*, 31, 671–690. Doi: 10.1016/j.adolescence.2008.10.003
- Dunn, J., & Slomkowski, C. (1992). Conflict and the development of social understanding. In C. U. Shantz & W. W. Hartup (Eds.), *Conflict in child and adolescent development* (pp. 70–92). New York: Cambridge University Press.

Erbert, L.A. (2000). Conflict and Dialectics: Perceptions of Dialectical Contradictions in Marital Conflict. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17: 4-5, 638-659. Doi:10.1177/0265407500174009

Fitzpatrick, M. A. (1988). *Between husbands and wives: Communication in marriage*. Newbury Park, CA: Sage.

Fitzpatrick, M.A., & Badzinski, D. M. (1994). All in the family: Interpersonal communication in kin relationships. In M. L. Knapp & G. S. Miller (Eds.), *Handbook of interpersonal communication* (2nd ed., pp. 726-771). Thousand Oaks, CA: Sage.

Fitzpatrick, M. A., & Ritchie, L. D. (1994). Communication schemata within the family: Multiple perspectives on family interaction. *Human Communication Research*, 20, 275-301. Doi:10.1111/j.1468-2958.1994.tb00324.x

Gottman, J.M. (1979). *Marital interaction: Experimental investigations*. New York: Academic Press.

Gottman, J. M., & Notarius, C. I. (2002). Marital research in the 20th century and a research agenda for the 21st century. *Family Process*, 41, 159 – 197. Doi:10.1111/j.1545-5300.2002.41203.x

Greeff, A. P., De Bruyne T., (2000). Conflict Management Style and Marital Satisfaction, *Journal of Sex & Marital Therapy*, 26:4, 321-334, Doi: 10.1080/009262300438724

Hocker, J. L., & Wilmot, W. W. (2017). *Interpersonal conflict*. McGraw-Hill Education.

Johnson, D. W. (1990). *Reaching out (4th ed.)*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

Koemer, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (1997). Family type and conflict: The impact of conversation orientation and conformity orientation on conflict in the family. *Communication Studies*, 48, 59-75. Doi:10.1080/10510979709368491

Koerner, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (2002). You never leave your family in a fight: The impact of family of origin on conflict-behavior in romantic relationships. *Communication Studies*, 53, 234-251. Doi:10.1080/10510970209388588

Koerner, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (2004). Communication in intact families. In A. L. Vangelisti (Ed.), *Handbook of family communication* (pp. 177-195). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Laursen, B., Finkelstein, B. D., & Betts, N. T. (2001). A developmental meta-analysis of peer conflict resolution. *Developmental Review*, 21, 423-449. Doi:10.1006/drev.2000.0531

McLeod, J. M., & Chaffee, S. H. (1972). The construction of social reality. In J. Tedeschi (Ed.), *The social influence process* (pp. 50-59). Chicago, IL: Aldine-Atherton.

Noller, P. (1995). Parent-adolescent relationships. In M. A. Fitzpatrick & A. L. Vangelisti (Eds.), *Explaining family interactions* (pp. 77-111). Thousand Oaks, CA: Sage.

Özen, A., Salman-Engin, S. ve Sakallı-Uğurlu, N. (2016). Romantik İlişkilerde Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği: Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Nesne*, 4(7), 1-19.

Pruitt, D. G., & Rubin, J. Z. (1986). *Social conflict: Escalation, schemes and settlement*. New York: Random House.

Ritchie, L. D., & Fitzpatrick, M. A. (1990). Family communication patterns: Measuring interpersonal perceptions of interpersonal relationships. *Communication Research*, 17, 523-544. Doi:10.1177/009365090017004007

Segrin, C., & Fitzpatrick, M. A. (1991). Depression and verbal aggressiveness in different marital couples. *Communication Studies*, 43, 79-91. Doi:10.1080/10510979209368362

Shantz, C. U., & Hobart, C. J. (1989). Social conflict and development: Peers and siblings. In T. J. Berndt & G. W. Ladd (Eds.), *Peer relationships in child development* (pp. 71-94). New York: Wiley.

Sillars, A. L. (1980). Attributions and communication in roommate conflicts. *Communication Monographs*, 47, 180-200. Doi:10.1080/03637758009376031

Sillars, A. L. (1995). Communication and family culture. In M. A. Fitzpatrick & A. L. Vangelisti (Eds.), *Explaining family interactions* (pp. 375-399). Thousand Oaks, CA: Sage.

Sternberg, R. J., & Soriano, L. J. (1984). Styles of conflict resolution. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47(1), 115-126. Doi:10.1037/0022-3514.47.1.115

Van Doorn, M. D., Branje, S. J. T., & Meeus, W. H. J. (2007). Longitudinal transmission of conflict resolution styles from marital relationships to adolescent-parent relationships. *Journal of Family Psychology*, 21, 426-434. Doi:10.1037/0893-3200.21.3.426

Wrench, J. S., & Socha-McGee, D. (1999, May). The influence of saliency and family communication patterns on adolescent perceptions of adolescent and parent conflict management strategies. Paper presented at the annual meeting of the International Communication Association, New York.

Yelsma, P. (1984). Functional conflict management in effective marital adjustment. *Communication Quarterly*, 32, 51-61.
Doi:10.1080/01463378409369532